

נושא העבודה

אלימות במשפחה

תאריך: נובמבר 2015

העבודה מוגשת בחסות העמותה של נוער שוחר משפט עברי

הקדמה אישית

בחרתי בנושא "אלימות במשפחה" לעבודה במשפטים, מכוון שאני חושבת שאלמות במשפחה הוא נושא מאוד עדיין ומעניין. חשוב מאוד לדבר עליו מכמה סיבות, אחת הסיבות היא בכדי שנוכל לדעת מה לעשות אם חס וחלילה נפגוש את זה בעתיד או אם אתקל במצב כזה או אחר. בנוסף שנכיר מה קורה בחברה הישראלית כיום ואיזה דרכים יש לנו בכדי למנוע זאת. נושא זה מאוד עדיין בעיקר מכוון שלרוב קשה מאוד לצד הנפגע לדבר עליו מכוון שמדובר על משהו שקשור אליו בקשר ביולוגי או קשר זוגי. ומעורב בזה

רגשות, וכן גם כאשר הצד הנפגע מתלונן לגורם בטחוני הוא עלול לפגוש רבות באדם אשר התלונן עליו, ולכן קיים חשש רב מהצד הנפגע. אלימות במשפחה הינו נושא הקיים בכל תקופה בהיסטוריה. לפני עשרות שנים חשבו שאלימות היא הדרך חינוך ואין לאף אדם זכות להתערב בתא המשפחתי ונהגו לא להתערב. אלימות מתבטאת בכמה היבטים עיקריים, התעללות נפשית, פיזית ומינית בין בן משפחה למשנהו. וכן בין גורמים שונים במשפחה ובהן אלימות בין בני זוג, אלימות כלפי ילדים ואף אלימות כנגד קשישים. אלימות במשפחה לא חייבת לחלול רק אלימות בקרבה ראשונה ויכול לכלול קרבי משפחה רחוקים.

תוכן העניינים

שער.....	עמוד 1.
הקדמה אישית.....	עמוד 2.
תוכן עניינים.....	עמוד 3.
מבוא.....	עמוד 4.

משפט עברי

פרק א'.....עמוד 5-6.

פרק ב'.....עמוד 7-8.

פרק ג'.....עמוד 9.

משפט ישראלי

פרק א'.....עמוד 10-11.

פרק ב'.....עמוד 12-14.

פרק ג'.....עמוד 15.

פרק ד'.....עמוד 16-17.

השוואה.....עמוד 18.

סיכום.....עמוד 19.

ביבליוגרפיה.....עמוד 20-21.

מבוא

עבודתי על אלימות המשפחה תעסוק במסגרת העבודה על שתי שיטות משפט שונות. ראשית תבוא יבוא המשפט העברי בו ידובר על מקור האיסור הכה ויתחבר על ביסוס האיסור אלימות במשפחה, בעיקר על האישה. פרק ב' במשפט העברי יעסוק בעונש של המכה וכן בפרט ידובר גם על העונש של המכה במשפחתו. פרק ג' ידבר על הכאת ילדים כצורך חינוכי, האם מותר, אסור וכדי. במשפט הישראלי תבוא סקירה קצרה על אחוזי אלימות במשפחה כיום בישראל. לאחר מכן ידובר על החוקים שבאים למנוע אלימות ולעזור לאלימות מלהתמשך, בנוסף אציג חוק המיוחד לאלימות במשפחה. וכן גם יבואו פסיקות המדגימות חוקים אלו. פרק ג' במשפט הישראלי ידובר על עונשים לפוגעים, לפי חוק העונשין הקיים היום בחוק. וכן בפרק ד' יסגור את המשפט הישראלי בסיוע לנפגעי אלימות. לבסוף יבוא השוואה בין שתי גישות המשפט השונות.

משפט עברי

פרק א': האיסור על אלימות במשפחה

"וּיֹאמֶר לְרָשָׁע לִמָּה תִכְהָ רַעַךְ"¹. מדברי משה למדו חכמים שכל מי שרק בא להכות את חברו, ואפילו עדיין לא הכה אותו נחשב רשע. לומדים זאת מהמילה "תכה", מכון שאם היה מכה אותו היה כתוב רשע למה הכית רעך, וכן אפילו שלא הכה אותו נחשב רשע. כיום קוראים לאלימות שאחד מאיים על השני אף על פי שלא הכהו "אלימות מילולית", מין הדברים מבנים שאלימות מילולית אסורה מהתורה. ואפילו אם באים לאיים על משהו שהוא גם רשע אתה נחשב רשע, ואף יותר גרועה אם אתה מאיים על אדם שהוא בכלל לא רשע. ועוד אנו מבינים שאם אלימות מילולית אסורה אז ודאי אלימות מעשית. ואף כתוב בחומש דברים שהתורה מזהירה "פן יוסיף"², אסור לאדם להלקות את החייב מלקות אפילו לא עוד מלקות אחת נוספת, ואם הכה אותו צריך ללכת ולבקש ממנו מחילה ולא יעזור לו לא וידוי, לא צדקה ואף לא יום הכיפורים אלא עד שחברו יסלח לו³. הגמרא בבא מציעא מסבירה את החומרה באדם המכה את אשתו אף יותר מאדם הכה את חברו ברחוב, מפני שאדם שמכה את אשתו תפקדו להגן עליה הוא אמור להיות החבר הכי טוב שלה, דווקא הוא זה שפוגע בה מצער אותה ואפילו שלא הכה אותה, ורק מפנה לה עורף וגורם לה לצער, זה איסור תורה וצריך מאוד להיזהר בזה⁴. מכאן מבין שולחן ערוך את חומרה בהכאת אישה שבנוסף לזה שהוא רשע בזה שהכה משהו, אף איסור נוסף מין התורה קיים כלפי הבעל המכה את אשתו או רק גורם לה להונאה, הכה את אשתו עובר שתי עברות⁵. לפי הרמ"א⁶ אסור לאדם ללמוד מדרך הגויים המכים את נשותיהם, כנהוג באותה תקופה. פעם היה נהוג לפי "החוק הקנוני"-חוק הכנסייה הקתולית שהתיר לבעל להכות את אשתו. וכן גם בקוראן כתוב במופרש להכות את הנשים. ובגלל שיהודים תמיד

¹ שמות ב, יג'.

² דברים כה, ג.

³ שולחן ערוך חושן משפט, סימן תכ.

⁴ בבא מציעא נט.

⁵ שו"ע אבן העזר, רמ"א סימן קנד ג.

⁶ רבי משה איסרליש (הרמ"א), הגהות על שולחן ערוך אבן העזר, סימן קנד"ד סעיף ג.

היו בחברת גויים היה חשש גדול שגם הם יתחילו לנהוג בנשותיהם כך, וכן גם היום כאשר האלימות והזילות בחיי האדם גדלה. יש חשש שאנשים ילכו אחרי יצרים והסביבה וינהגו כך, כיום החוק קובעה כמעט בכל מדינות העולם על איסור לפגוע באישה ובאדם בכללי. וכן בעם ישראל מאז הוא מעולם היה יחס טוב לכל אדם וזהו ציווי בתורה "ואהבת לרעך כמוך"⁷ - לנוהג בכבוד באהבה כלפי כל אחד. וכן פסוק זה מלמד אותנו על הילדים, שהם חלק מישראל ולכן כמו שאסור להכות אדם מבוגר כך הדיבור מופנה גם ביחס ילדים.

⁷זיקרא יט, יח.

פרק ב': עונש על אלימות במשפחה

בפרשת שופטים⁸ מסופר מה קורה לאדם שהכה אדם אחר, מה המחיר שעליו לשם על התנהגותו. אז כמה משלם המכה? נזק- עלות הפגיעה. צער- הכאב על הפגיעה ריפוי- עלות הטיפול הרפואי. שבת- תשלום על ימים עבודה שיכל לעבוד כל אותה העת שנפצע. בושת- תשלום על הבושה שנגרמה לו בעקבות הפגיעה. לפעמיים האדם שהכה משלם את חמשת חלקי הנזק, וכן לעיתים משלם רק חלק מן הנזק. תשלום הנזק תלוי בעוצמת המכה, לעיני מי וכו'. לדוגמא הייתכן מצב שאדם ישלם רק על בושת מכון שלא פצעה אותו אלא רק הביך אותו לעני הכלל. בשולחן ערוך חושן כתוב כמה צריך האדם המכה לשלם בושת במכה רגילה?⁹ האדם שבעט בחברו ברגלו עליו לשלם "ה' סלעים", אם הוא בועט בו בברך עליו לשלם "י"ג סלעים", אם סטר לו בפניו צריך לשלם חמישים סלעים. אדם חייב לשלם על כל דבר שעשה עושה או יעשה. גם אם כה אותו ארבע בעיטות, למרות שהם אחת אחרי השנייה חייב לשלם עשרים סלעים, וכן בכל פעולה ומכה. הגמרא מביאה סיפור על רבי עקיבא¹⁰, שאומר על אנשים עניים בישראל שחייבים לראות אותם "כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב". הסיפור הוא על אישה שמשוהו פרע את ראשה בשוק מול כל האנשים, עמדו אותו לדין ורבי עקיבא קבע שהוא מחויב לשלם לאותה אישה 400 זוז (בשביל להבין את ערך הסכום, צריך להבין שב200 זוז היה מספיק לאדם לחיות לשנה שלמה). אותו האיש ביקש מרבי עקיבא קצת זמן, רבי עקיבא הסכים. הלך אותו האישה ואמר לאותה אישה שאם תוריד את כיסוי הראש שלה הוא יביא כד שמן, האישה הסכימה וכך עשתה. הלך אותו האיש לרבי עקיבא ואמר שהאישה הזאת הייתה מוכנה לבזות את עצמה ולכן אין הוא צריך לתת לב כלום. אמר לו רבי עקיבא שאדם אשר פוגע בעצמו למרות שאינו רשאי- פטור, אך אדם שאחרים פגעו בו- הם חייבים. לא משנה מה ערך אדם בעיני עצמו, אך עלינו לנהוג בכל אחד במידה שווה. חכמים אמרו בשולחן ערוך כי צריך לפעול בסנקציות חמורות כנגד הבעל המכה את

⁸ שמות כא, יח.

⁹ שולחן ערוך חושן, שם תכס"ע מא.

¹⁰ בבא קמא צ.

רעייתו¹¹. אף מלקות, ייסורים רבים, חרס, כפיה ואף השבעה שלא יעשה זאת שוב, כל האלה יבואו על האדם אשר יפגע באשתו, גם אם האדם לא הכה אותה אלא רק כעס אליה, מחייבים אותו לתת לה גט, אך אם מדובר במשהו חד פעמי לא נוהגים להחמיר בכל המידות האלו, מנסים לדבר אתו להשכין שלום, אך אם מדובר באדם שהתנהגותו קובעה כך מתנהגים אתו בצעדים חריפים לפי התדירות, וחומרת המעשה. שו"ת מהר"ם מרוטנבורג¹² אומר שאפילו בבל היו נוהגים כך, שלא יחשבו שבגלות אפשר להקל ראש בדבר. ואם האישה שהוכתה רוצה לעזוב אותו, הוא מחויב לתת לה כתובה. הגאונים אומרים שאישה שמתלוננת על בעלה שהכה אותה, חייב הבעל לתת לה לגור בבית אחר, אם לא, אז צריך לתת לה כתובה, ויגיד "היא הייתה אם כל חי" לחיים ניתנה ולא לצער, וכן אם דודתו נמצאת אתו בבית ונוהגת לגנות אשתו וכן גם גורמת לסכסוכים בין השניים, מחויב הבעל לגרש את הדודה מביתו, אם לא הוציאה, עליו לקבל עונש. בפרשת שופטים¹³ מדובר על אדם שהכה את אביו ואמו, עונשו מוות, אפילו אם הוא לא הרגת את הוריו אלה רק פצעה אותם, דינו מוות בסקילה.

¹¹ שו"ע אבן העזר קנ"ד, סעיף ג'.

¹² שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג), סימן פא.

¹³ שמות כ"א, טו.

פרק ג': הכאת ילדים כצורך חינוכי

מי שאוהב ילדים- לא מכה אותם בכלל. יש פסוק במשלי¹⁴ שאומר שמי שחוסך מבנו עונשים, שונא בנו, ומי שאוהב בנו נותן לו הרבה מוסר. יש אנשים שחושבים שמי שאוהב את בנו עליו להכות אותו, וזהו טעות מרה בהבנת הפסוק. שכתוב שמי שכן אוהב את בנו נותן לו הרבה מוסר, אך לא כתוב שעליו להכות אותו מכות נמרצות. אומר שלמה המלך בספר משלי¹⁵ שעדיף דיבור אחת נכון ואמתי מאשר מאה מכות. יש אנשים שחושבים שעונש זה בהכרח מכות אך עונש יכול להיות הרבה דברים מלבד מכות. אך אם מדובר מקרה שאדם לא חונך כמו שצריך את בנו, והוא רואה שבנו הופך להיות בן אדם רע, הוא מציק לסובבים אותו, למשפחתו, ואף יוצא לדרך רעה של בזיזות ומנהגים רעים, זהו סימן שאביו שונא אותו. בסופו של דבר יצא הילד אליים ומזיק וסופו רע. במקרה כזה צריך האב להזהיר אותו, אם בן לא ישמע בקול אביו, על אביו להכות אותו. אומנם אם האב היה אוהב את בנו הוא לא היה נותן לו להגיע למצב שבו בנו הופך להיות אדם מזיק ורע. עליו היה לחנך אותו כבר לפני, עוד בינקותו ובמשך שנות ילדותו מוסר, מה מותר ומה אסור, וכן גם דרך ארץ. ומדריך אותו ללכת בדרך נכונה. כך לעולם הורים לא צריכים להגיע למצב שעליהם להכות את ילדיהם. וכן בקשר של להכאת ילד קטן- רק בשרוך נעל. בבא בתרא¹⁶ מביא הלכות מורה בבית הספר. ומדובר שם שרבו מסביר לרב שמואל בר שילת, שאם מכים תלמיד, צריך להכות אותו בשרוך נעל, חס וחלילה שלא יכה אותו בסרגל או בחגורה. שהכה באה מתוך אהבה, שרוך נעל אמור להשפיע יותר מכל המכות המכאיבות שיש. גם שולחן ערוך¹⁷ פסק שעל המורה סור להכות את הילד בשוט ומקל אלה רק בשרוך נעל.

¹⁴ במשלי יג, כד.

¹⁵ משלי יז.

¹⁶ בבא בתרא כא.

¹⁷ בשולחן ערוך, יו"ד רמה י.

משפט ישראלי

פרק א': בעיית אלימות במשפחה בישראל.

אחת התופעות המכוערות שקיימות בחברה המודרנית היא אלימות במשפחה, ויצ"ו¹⁸ היא חברה ציונית-הומניסטית, המבוססת על שוויון הזדמנויות בדגש על כינוך ורווחה לנשים, ילדים ונוער תוך שיתוף פעולה עם יהדות התפוצות. מטרותיה הם לקדם את מעמד האישה בישראל באמצעות חקיקה, פיתוח מנהיגות ומודעות אישית וחברתית למען שוויון נשים בחברה. ויצ"ו מוציאה לאור את נתוני האלימות במשפחה בישראל כיום. בכל יום בישראל נפתחים בממוצע 65 תיקים בגין אלימות במשפחה. על פי הנתונים בשנה האחרונה טופלו יותר מ-7000 נשים שהיה להן האומץ להתלונן. רבע מהמטופלים במרכזים לטיפול באלימות במשפחה הם גברים. לאחר הלידה עולה אחוז הסובלות מאלימות בכ-200%. יו"ר ויצ"ו קוראת להתעוררות של מרכזי הטיפול ולמערות הטיפול בארץ למיגור התופעה החמורה. ניתן להבין את חומרת המצב בישראל על פי הנתון המזעזע המצביע כי בשנת 2013 כמות התיקים שנפתחו בגין אלימות במשפחה עומד על 17,444, חשוב לומר כי כמות זו לא משקפת את כלל האוכלוסייה הנפגעת ויש עוד רבים שפוחדים ואינם מתלוננים והרשויות לא מודעות אליהם. הנתונים מראים כי עיקר הטיפול מושקע בקורבנות ואחוז אחד מתוך 200,000 הגברים האלימים מטופלים במרכזים למניעת אלימות. בעיה שקיימת כיום היא שרוב הנשים אינן מאמינות במערכת המשפטית, וגם אם הגישו תלונה במשטרה הן אינן ממשיכות לתהליך משפטי. בשנת 2014 נרצחו בישראל 10 נשים ע"י בן זוגן וב-2013 נרצחו 19 נשים. יש להבהיר כי המספר אינו כולל ניסיונות לרצח אשר לא הסתיימו במוות ומסיבה זו אינם נספרים. כמו כן המספר אינו כולל את הנשים הנעדרות במגזר הערבי אשר אין הוכחות שנרצחו. הירידה במספר הנרצחות השנה נובע מההשפעה של מבצע "צוק איתן" הגרם להפחתת האלימות בעקבות הלחץ הביטחוני. דבר זה ידוע בתקופות של איום בטחוני ומלחמות. צווי הגנה שהוצאו על ידי בית המשפט בשנים 2011

¹⁸ ויצ"ו, "ויצו חושפת את מדד האלימות של ישראל לשנת 2014. בכל יום נפתחים בממוצע 65 תיקים בגין אלימות המשפחה" (2014).

עד 2014 עומדים על כ-7,640 צווים. בשנת 2014 מספר המטופלות במוסדות מערכת הבריאות בגין אלימות עומד על 4,930 נשים כתוצאה מאלימות במשפחה או תקיפה מינית מתוכן 2,112 נשים טופלו בבתי חולים. על פי הנתונים שהצגנו פה, אפשר לראות שהאחוז ממש גובים ואין שספק שיש לנו מקום לשיפור.

פרק ב': חוקים למניעת אלימות

בישראל יש חוקים המונעים אלימות מסוגים שונים, התייחסותו של המשפט לאלימות במשפחה מופיעה לראשונה בחוק למניעת אלימות במשפחה שנחקק בשנת 1991, במסגרת הנסיבות לנתינת צו הגנה. ס' 2(א) לחוק¹⁹ מסמיך את בית המשפט להוציא צו (להלן: צו הגנה) כנגד אדם, אשר במסגרתו מוטל עליו איסור להטריד את בן משפחתו בכל דרך ומקום. הצו יינתן אם וכאשר הוכח בפני בית המשפט כי אותו אדם נהג באלימות בבן משפחתו, ביצע בו עבירת מין או כלא אותו שלא כדין, או אם קיים חשש כי יעשה את אחד מאלה בעתיד, וכן, אם הוכח כי אותו אדם התעלל בבן משפחתו התעללות נפשית מתמשכת, או התנהג באופן שאינו מאפשר לבן משפחתו ניהול סביר ותקין של חייו. אם כן, הבה ניגש למסלול מקביל בחקיקה המנסה לטפל בבעיית האלימות במשפחה - הלוא הוא חוק מניעת הטרדה מאיימת שנחקק בשנת 2001²⁰. חוק זה דומה מאוד לחוק למניעת אלימות במשפחה, אולם הוא אינו עוסק רק ביחסים שבתוך המשפחה והוראותיו והתנאים למתן צו (להלן: צו מניעה) המצויים בו מפורטים יותר ונרחבים יותר, ותוקף הצו ארוך יותר. סעיף 1 לחוק מניעת הטרדה מאיימת שוטח בפנינו את מטרת החוק - "להגן על אדם מפני פגיעה בשלוות חייו, בפרטיותו, בחירותו או בגופו, בידי אדם אחר שנקט נגדו הטרדה מאיימת שפגע בגופו"²¹, וסעיף 2 מגדיר מהי הטרדה מאיימת, הסעיף: (א) הטרדה מאיימת היא הטרדתו של אדם בידי אחר בכל דרך שהיא או נקיטת איומים כלפיו, בנסיבות הנותנות בסיס סביר להניח כי המטריד או המאיים עלול לשוב ולפגוע בשלוות חייו, בפרטיותו או בחירותו של האדם או כי הוא עלול לפגוע בגופו. (ב) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן. א, הטרדה מאיימת כלפי אדם יכול שתהא, בין השאר, באחד מאלה: (1) בבילוש, במארב או בהתחקות אחר תנועותיו או מעשיו, או בפגיעה בפרטיותו בכל דרך אחרת; (2) בנקיטת איומים בפגיעה בואו במאיים עצמו; (3) ביצירת קשר עמו בעל פה, בכתב או בכל אמצעי אחר; (4) בפגיעה ברכושו, בשמו הטוב, או בחופש התנועה שלו; (5) בעיסוק בשמירה בבית משותף בניגוד להוראות לפי חוק הגבלת שירותי שמירה בבתי משותפים,

¹⁹ חוק למניעת אלימות במשפחה, ס"ח 1352, תשנ"א-1991.

²⁰ חוק מניעת הטרדה מאיימת, ס"ח 1809, תשס"ב-2001.

²¹ חוק מניעת הטרדה מאיימת, ה"ש 52, ס' 1.

התשס"ט-2008. (ג) לעניין חוק זה אחת היא אם המעשים המפורטים בסעיפים קטנים א.א.ב. נעשו כלפי האדם או כלפי אדם אחר הקרוב לו, בין במפורש ובין במשתמע, בין במישרין ובין בעקיפין²². כלומר, חוק זה מרחיב את העילה למתן צו הגנה במקרה של פגיעה בשלוותו של אדם בדרך הגורמת לו להרגיש מאוים. החוק אף מפרט התנהגויות שייחשבו כהטרדה מאיימת ובכך מקל את מלאכת זיהוי המקרים הדורשים צו מניעה. כן, חוק זה הוא יוזמה טובה שלה מחוקק- מה חבל שבפועל לא נעשה בו שימוש מספיק. פסקי דין המדגים חוקים אלו²³: צו מניעה מלהיכנס לדירת המגורים – בקשה למתן צו מניעה האוסר על להיכנס המשיב לדירת הצדדים. כב' השופטת מכייס מבית המשפט לענייני משפחה בכפר סבא קבעה בפסק דינה המלומד: על פי החוק למניעת אלימות במשפחה תשנ"א – 1991 והחוק למניעת הטרדה מאיימת, תשס"ב – 2001, הגדרת האלימות הינה הגדרה מורחבת הכוללת אלימות פיזית, מינית, רגשית ופסיכולוגית. המבקשת חיה בפחד ובחרדה, תוך שהיא נתונה לחסדיו של המשיב השולט שליטה מלאה על משאבי המשפחה. האירוע שבגיניו החליטה המבקשת לפנות לבית המשפט היה צו הגנה כנגדה בן שהתבקש על ידי האב והגשת תלונה נגדה בן על הפרת הצו. בתסקירים שהגישה פקידת הסעד הומלץ באופן חד משמעי על הפרדת מגורים בין בני הזוג בשל מסוכנות המשיב למבקשת. כמו כן קבעה פקידת הסעד כי המבקשת סובלת "מתסמונת האישה המוכה" ואין כל ספק כי המשיב נהג בתוקפנות מילולית והתעללות רגשית כלפי התובעת במשך חיי הנישואין. במקרה זה התקיימו התנאים הדרושים להמשך נתינתו של צו מניעה לאור התנהגותו של המשיב במשך כל שנות הנישואין. במאזן האינטרסים שבין הצדדים יש להורות, כי צו המניעה יישאר על כנו עד למתן פסק דין סופי בחלוקת הרכוש שבין הצדדים. יחד עם את, תובא ההחלטה לדיון מחודש בתום 6 חודשים ממתן החלטה זו. וכן פסק דין נוסף המדגים את החוק למניעת הטרדה מאיימת²⁴: בקשה להארכת צו למניעת הטרדה מאיימת – בני הזוג נשואים ולהם שני ילדים קטינים. הקטינים הוכרזו כנוזקים לאור הסכסוך הקשה שבין הוריהם והוחלט כי אם לא יגיעו הוריהם להסכמות, יצאו הקטינים מהבית. במקביל, כנגד המשיב ניתן צו למניעת הטרדה מאיימת על פי חוק מניעת הטרדה מאיימת התשס"ב-

²² חוק מניעת הטרדה מאיימת, ה"ש 52, ס' 2.

²³ תמ"ש (כ"ס) 2141/03 בש"א 248/03 (לא פורסם – פסק דין מיום 7.11.04).

²⁴ תמש (ת"א) 024016/04 י.א. נ' י.א. (לא פורסם, החלט המיום 1.3.2005).

2001. בצו שניתן נאסר על המשיב להטריד את המבקשת בכל דרך ובכל מקום; לאיים עלה מבקשת; לבלוש אחרי המבקשת, לארוב לה, להתחקות אחר תנועותיה ומעשיה או לפגוע בפרטיותה בכל דרך אחרת; ליצור קשר עם המבקשת; להימצא במרחק שלא יפחת מ- 500 מטרים מבית מגוריה מבקשת וכן נאסר עליו להתקרב למקום עבודתה או לכל מקום בו נמצאת היא בקביעות. לבקשת המבקשת הוארך הצו עד לדיון במעמד הצדדים. לאחר הדיון במעמד הצדדים הוארך הצועד למתן החלטה זאת, להארכת הצו. כב' השופטת ורדה פלאוט מבית המשפט לענייני משפחה בתל אביב – הדיון בבקשה נסב סביב תמליל שיחה שהוקלטה, אשר נערכה בין הצדדים במרכז החירום, בנוכחות עובדי המקום. לטענת המבקשת, מתוכן השיחה ניתן ללמוד על כוונותיו של המשיב לנהוג באלימות כאשר ישוב לבית הצדדים. המשיב איננו מכחיש את קיומה של השיחה, ומסביר כי מדובר בשיחה קשה וטעונה אשר הוקלטה ללא ידיעתו, וכי אין בדבריו משום איום אלא אמירות כי הוא יפעל למיצוי זכויותיו בדרכים העומדות לרשותו על פי דין. בנוסף טוען המשיב, כי הרחקתו מהבית לתקופה ארוכה, פוגעת באופן קשה בזכויותיו הקנייניות, שכן בינתיים משתלטת משפחתה של המבקשת על המקרקעין עליו בנוי הבית. כב' השופטת קבעה כי היות והמשיב לא חשש להתנהג כפי שהתנהג בנוכחות אנשי טיפול מרשויות המדינה, קיים חשש רציני כי ישחרר כל רסן לו ישהה עם המבקשת בבית, שלא בנוכחות אנשים נוספים. יתרה מכך, מצבם של הקטינים התערער כתוצאה מהאלימות בין הוריהם, ואין ספק כי היה וישוב המשיב לבית המגורים המשותף, יחריף מצבם של הקטינים. בטענת המשיב כי בהארכת הצו ייפגעו זכויותיו הקנייניות אין ממש. באיזון שבין הפגיעה הקניינית במשיב למול הסיכון שתהווה חזרתו הביתה לקטינים, גוברת הפגיעה הצפויה בקטינים. על פי האמור בסעיף 6 לחוק למניעת הטרדה מאיימת, רשאי בית המשפט להאריך תוקף צו שניתן על פי החוק, ולחזור והאריכו עד שנה ללא נימוקים מיוחדים שירשמו, ועד שנתיים מנימוקים מיוחדים שירשמו. לאור האמור הוחלט להאריך את הצו ב-6 חודשים נוספים.

פרק ג': העונשים לפוגע

במשפט הישראלי, יש עונשים שונים בקשר להתייחסות לאלימות במשפחה מסוגים שונים, וכן ניתן להבחין שכאשר מדובר בבין משפחה שפגע לרוב העונש חמור יותר, כאשר מדובר באותה עברה שנעשתה לאדם אחר שאינו בן משפחה, העונש לרוב קל יותר. לפי חוק העונשין²⁵ כאשר נעשה עברת מין על ידי בן משפחה אחראי על חסר הישע. על פי סעיף א'. מי שעשה מעשה של אינוס גמור, או אם מדובר במעשה סדום של אחראי על הקטין, והוא אחד מבני משפחתו, או כאשר מדובר שהדבר נעשה על חסר ישע והוא והפוגע הוא אחראי עליו. דינו מאסר עשרים שנים. על פי סעיף ב'. החוק אומר על אדם הבועל אישה, שגילה הוא מעל ארבע עשרה שנים אך היא מתחת לגיל עשרים ואחת שנים, או אם מדובר באדם העושה מעשה סדום באדם אחר אשר גילו מעל ארבע עשרה שנים, אך הוא מתחת לגיל עשרים ואחד, והעושה מעשים אלו לאחד מבין משפחתו, דינו מאסר של שש עשרה שנים. מין החוק²⁶ לומדים, על פי סעיף ג' אחד, אם יש לאדם חשד סביר כי נעברה עברת מין בקטין או בחסר ישע, ועברה נעשתה על ידי בן משפחתו עוד לפני משלאו לו שמונה עשרה שנים, חובה על האדם לדווח על משעה זה מהר כל האפשר לעובד סוציאלי לפי חוק או למשטרה. העובר על פקודה זו, דינו מאסר של שלושה חודשים. לפי החוק²⁷, על פי סעיף ב', מדובר באדם שעבר עברה על בן זוגו, בבנו או בבנו החורג, או שעבר העבירה תוך ניצול יחסי מרות, תלות, חינוך או השגחה. דינו מאסר שבע שנים. על פי חוק העונשין²⁸, דינו של אדם הפוצע חברו שלא כדין- מאסר של שלוש שנים. אם מדובר בבן משפחתו דינו כפול מפצוע את חברו.

פרק ד': סיוע לנפגעים.

²⁵עבירות מין במשפחה ובידי אחראי על חסר ישע (תיקון מס' 30) תש"ן-1990 (תיקון מס' 71) תשס"ג-2002.

²⁶(תיקון מס' 94) תשס"ז-2007 (תיקון מס' 108) תשע"א-2010.

²⁷תיקון מס' 56) תש"ס-2000.

²⁸פציעה [א/241(א)], 334.

משפחות רבות סובלות מאלימות הקוראת בתוך המשפחה, התנהגות זו אסורה על פי החוק, ונחשבת כעברה פלילית. כיום בישראל מצעים הרבה סיוע לנפגעים. בפרק זה נעסוק בסיוע זה. משרד הרווחה²⁹ מציעה סיוע ראשוני לנפגעים. בחרתי להתמקד על בסיוע לילדים אך חשוב לציין כי שרותי הרווחה מציע מגוון רחב של סיועי מסוגים שונים. שגם עליו התייחס בדוגמאות קצרות. אז כאשר מדובר על ילדים ונוער בסיכון. חלה על המדינה החובה להגן ולסייע לילדים אלו, כיום יש כמה סוגי מסגרות הנותנים הגנה ומענים שונים. אחד מהם הוא "מרכז להגנה לילדים ובני נוער. שם ניתנת להם מענה ראשוני על ידי צוות רב מקצועי, הסיוע ניתן לילדים ונוער שנפגעו פיסית, מנית או נפשית. וכל זה נכלל תחת קורת גג אחת, ובתקופת זמן קצרה. שם מתקיים חקירת ואבחון המצב. ובכך מונעים מהילד ומשפחתו צורך להיחשף למספר רב של ראיונות וחקירות, ובנוסף מונעים מסלטלה של מעבר. במרכז ההגנה מדבר על תופת זמן קצרה, אך יש מקומות שהסיוע הוא לטווח ארוך. לפעמים יש צורך בהתערבויות ארוכות טווח ובכדי לעזור לילד ולמתבגר. בשביל זה נוצרו והוקמו תכניות בקהילה, כמו מעונות יום, מפתנים, מועדוניות, מועדונים לטיפוליים, בתים חמים, קבוצות טיפוליות, מרכזי הורים ילדים/מתבגרים וכו'. וכן יש תכניות נוספות שהם מחוץ לבית- תכניות אלו לרוב פועלות כאשר מדובר באלימות במשפחה. כגון אומנה, פנימיות לסוגיהן, הוסטלים ודירות בקהילה. בנוסף לתכניות הרבות יש גם אנשי מקצוע רבים המוסמכים בדיוק למרים עדינים אלו. כגון עובד סוציאלי שעבר הכשרה מיוחדת לשמש בתפקידו וממונה על ידי שר הרווחה. בנוסף יש גם חוקר ילדים, חוקרי הילדים הנם עובדים סוציאליים, המוכשרים בהכשרה מיוחדת בשביל לשמש בתפקיד חוקי ילדים, חקירה זאת נעשית כדי לתת הגנה לילדים ולסייע למערכת אכיפה החוק בהבאת פוגעים לדין. בכך יכול חוקר הילדים להעיד במשפט במקום הילד במקרה הצורך. בנוסף להגנות שדובר עד כו, יש גם חוקים שמהותם היא הגנה על קטינים. חוק ראשון הוא: חוק הנוער³⁰, הנועד להגן על קטינים מהלידה ועד גיל 18. וכן החוק לתיקון דיני הראיות³¹, שמותק לחקור ילדים עד גיל 14 המעורבים בעברות חמורות או אם הם הקורבנות לאלימות ההורים, חוק זה נותן את ההוראות לחוקי הילדים. חוק

²⁹הגנה וסיוע ראשוני לנפגעי אלימות במשפחה, הגנה וסיוע ראשוני. אתר מרד הרווחה והשירותים החברתיים.

³⁰חוק הנוער (טיפול השגחה) התש"ך, 1960.

³¹החוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), תשט"ו-1955.

נוסף הוא חוק העונשין³², המכריח כל אדם ובעל מקצוע המחייבים לדווח כאשר יש חשד לפגיעה בקטין. וכן חוק הסעד³³, חוק זה נותן סמכויות להיכנס לכל מקום ולחקור כל אדם הנוגע לקטין. עד כוו דיברנו על הטיפול לילדים, אך יש עוד הרבה סוגי סיוע. כמו כן יש בתוכם קווי חירום למניעת אלימות במשפחה וילדים בסיכון, צווי הגנה / הרחקה באמצעות בתי המשפט³⁴, מקלטים לנשים נפגעות אלימות וילדיהן, דירות מעבר לנשים נפגעות אלימות וילדיהן, מקלטי חירום לנערות וכן מרכזי סיוע לנפגעי ונפגעות תקיפה מינית.

השוואה בין המשפט הישראלי למשפט העברי

³² חוק העונשין, תשל"ז 1977 (תיקון- תש"נ, 1989) סימן ו'1.
³³ חוק הסעד (סדרי דין בענייני קטינים, חולי נפש ונעדרים), תשט"ו-1955.
³⁴ במסגרת החוק למניעת אלימות במשפחה 1991

- במשפט העברי חכמים לומדים כי כל מי שבא לכות את חברו, ואפילו לא הכה אותה נקרא רשע- זהו אלימות מילולית. בדומה לכך גם במשפט הישראלי מחשיבים את האלימות בדיבור כפגיעה נפשית ופסיכולוגית בקורבן.
- במשפט העברי יש התייחסות לכך שאדם המכה את אשתו וגורם לה צער, רשע אף יותר ואף עונש גדול יותר מאדם המכה את חברו. מכוון שתפקידו שח הבעל הוא להגן על אשתו ולתת לה בטחון. גם במשפט הישראלי העונש למכה בין משפחה חמור יותר ברוב המקרים לעומת הכה אדם שאינו בין משפחה.
- במשפט העברי אדם המכה את חברו צריך לשלם מחיר יקר, כך גם במשפט הישראלי האדם המכה מקבל עונשים רבים והגבלות רבות.
- במשפט העברי אדם המכה את אשתו צריכים האנשים הסובבים אותו להחרים אותו ולנדות אותו, וכן מחייבים אותו לתת גט לאשתו, להעבירה לבית אחר. דבר זה דומה למשפט הישראלי הנותן לבני משפחה מוכים צווי הגנה ומניעה כנגד הפוגע ומאפשר להם להרחיק אותו מגופם ומרכושם וכן מסביבתם. דבר זה מאפשר לנפגעים לחיות ללא חשש ובביטחון.
- במשפט העברי אומרים כי אדם צריך לתת עונשים לבנו כדי ללמד אותו מוסר, לא בהכרח מתכוונים למכות אלא דווקא לחינוך על ידי דיבור. אך גם אומרים שאם הילד יוצא לדרך רעה וסופו רע, מותר לאביו להכותו כדי שיחזור למוטב. בניגוד למשפט הישראלי שלא קיים שום היתר לאבא להכות את ילדיו, וזוהי עבירה חמורה.
- אדם שהכה את הוריו עונשו מוות בסקילה, אפילו אם רק פצע אותם. במשפט הישראלי אין עונש מוות הקבוע בחוק ומסיבה זו אדם המכה את הוריו צפויים לו עונשים רבים אך לא מוות.

סיכום

בעבודתי התייחסתי ל-2 גישות משפט שונות בעניין אלימות במשפחה. גישת המשפט העברי וגישת המשפט הישראלי. במשפט העברי נלמד כי האדם המכה את חברו נקרא רשע גם אם אדם לא הכה את חברו ורק איים עליו הוא עדיין נקרא רשע. כמו כן במשפט העברי יש התייחסות לכך שאדם המכה את אשתו וגורם לה צער רשע אף יותר מאדם המכה את חברו. האדם המכה את אשתו עובר על 2 איסורים: איסור הכאת חבר ואיסור הכאת אשתו. בעבר היה חשש שבני ישראל ילמדו מהגויים ויכו את נשותיהם. במשפט העברי אדם את חברו צריך לשלם לו לפי מספר גורמים: בושת, נזק, צער, שבת וריפוי. במשפט העברי אדם שהכה את הוריו עונשו מוות בסקילה, אפילו אם לא הרג אותם אלא רק פצע אותם. מדבר זה לומדים את החומרה של הכאת הורים. אדם אשר בנו הולך בדרך רעה ומסוכנת, מותר לו להכות אותו כדי שיחזור לדרך הישר. אך מקדימים לכך ואומרים כי אדם צריך לחנך את ילדיו לדרך מוסר ודרך ארץ וכך לא יגיע למצב של הכאת ילדיו. במשפט הישראלי יש חוקים רבים המאפשרים הגנה מפני הפוגע, קורבן אלימות במשפחה יכול להוציא צווים כנגד המכה ולהרחיק אותו מסביבתו ומחיו. במשפט הישראלי העונש למכה בן משפחה לרוב חמור יותר לעומת הכאת אדם אחר שאינו בן משפחה. במשפט הישראלי יש התייחסות מפורטת ורחבה בעניין עבירות מין ויש עונשים ברורים לפוגע. כמו כן במשפט הישראלי יש סיוע לנפגעים מאלימות במשפחה, ראשית יש סיוע משפטי, מגוון רחב של מקומות מוגנים המציעים טיפולים על ידי אנשי מקצוע שהוכשרו במיוחד למקרים אלו, יש סיוע לילדים ולבני נוער על ידי חוקים נוספים שנחקקו, וכן מקומות המיועדים רק להם.

שמחתי מאוד להעמיק בנושא אלימות במשפחה, נושא מגוון, רחב, עדין ורגיש. העשרתי את ידיעותיי הן מבחינת ההלכות והיחס המיוחד בגישת המשפט העברי והן מבחינת חוקים, פסיקות ודרכי התמודדות עם מצבים אלו בישראל.

ביבליוגרפיה

משפט עברי:**מקרא:**

דברים כה, ג.

ויקרא יט, יח.

שמות ב, י"ג.

שמות כ"א, יח.

שמות כ"א, טו.

ספרות הפסיקה:

בבא בתרא כא.

בבא מציעא ט.

בבא קמא צ.

במשלי יג, כד.

משלי יז.

רבי משה איסרליש (הרמ"א), הגהות על שולחן ערוך אבן העזר, סימן קנ"ד סעיף ג.

שו"ע אבן העזר, רמ"א סימן קנ"ד ג.

שולחן ערוך אבן העזר קנ"ד, סעיף ג.

שולחן ערוך יו"ד רמה י.

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג), סימן פא.

שולחן ערוך משפט, סימן תכ.

שולחן ערוך חושן, שם תכ ס"ע מא.

משפט ישראלי**חקיקה:**

החוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), תשט"ו-1955.

חוק העונשין, תשל"ז 1977 (תיקון- תשי"ג, 1989) סימן ו'1.

חוק הסעד (סדרי דין בענייני קטינים, חולי נפשו נעדרים), תשט"ו-1955.

במסגרת החוק למניעת אלימות במשפחה 1991.

חוק הנוער (טיפול והשגחה) התש"ך, 1960.

עבירות מין במשפחה ובידי אחראי על חסר ישע (תיקון מס' 30) תש"ן-1990 (תיקון מס' 71) תשס"ג-2002.

(תיקון מס' 94) תשס"ז-2007 (תיקון מס' 108) תשע"א-2010.

תיקון מס' 56) תש"ס-2000.

פציעה [א/241(א)], +.334

חוק מניעת אלימות במשפחה, ס"ח 1352, תשנ"א-1991.

חוק מניעת הטרדה מאיימת, ס"ח 1809, תשס"ב-2001.

חוק מניעת הטרדה מאיימת, ה"ש 52, ס' 1.

חוק מניעת הטרדה מאיימת, ה"ש 52, ס' 2.

פסיקה:

תמ"ש (כ"ס) 2141/03 בש"א 248/03 (לא פורסם – פסק דין מיום 7.11.04).

תמ"ש (ת"א) 024016/04 י.א. ני.י.א. (לא פורסם, החלטה מיום 1.3.2005).

מקורות מידע אינטרנטיים:

הגנה וסיוע ראשוני לנפגעי אלימות במשפחה, הגנה וסיוע ראשוני. אתר מרד הרווחה והשירותים החברתיים.

ויצ"ו, "ויצו חושפת את מדד האלימות של ישראל לשנת 2014. בכל יום נפתחים בממוצע 65 תיקים בגין אלימות המשפחה" (2014).